

[p1]

Drukproef[en] [w]erezenden aan E.H. ende meester G.G. tot Kortrijk. ¹

K en ga der geene verbeteringe aan doen, want 'K zou het kunnen verslechteren. 'K zal der alleenlijk een woord of twee bijvoegen, goed kome 't uit. - Van Vierkant Huis, een Elzasser jonge pater, taalliefhebber, Pater Federlen, professor noviciaat Maison-Carrée (dat is zijn adres) zendt aan E.H. G.G. zijn Kabijlsche spraakkunste² om te houden. - De groote groote³ kost te diere om te zenden. De katechismus in araabsche letters en bestaat niet. - Die Pater Federlen, die de Kabylen en Cie bestudeert al geern alle slach van inlichtingen geven op alles wat men hem zal vragen per brieve.

In de vaart van Suez, 1ⁿ van Mariamaand 1883.⁴

Saluyt & de kost

[p2]

M. Hanoteau heeft een qabylsche spraakkunste gemaakt (ge zoudt ze in leening kunnen krijgen met ze te vragen met mijn complimenten aan P. Federlen.) en hij bindt het qabijlsch aan 't berbeersch, gesproken door de Touariks langue Tamachek enz. die eenen bijzonderen ABC hebben in aardige letters tifina[gh] een [zekere] Mister Robert Cust secr[etary]

[p3]

.....

- 1 De brief van Amaat Vyncke aan Gezelle is geschreven op de drukproef van: G. Gezelle, Tegenkomsten brieven etc. In: Loquela: 2 (Oostermaand 1883) 12, p. 94-96. In de zijrand en de keerzijden staan de brieven van Guido Gezelle en Amaat Vyncke aan elkaar. Het antwoord van Vyncke kwam te laat terug om van dienst te zijn, zie [brief Emiel Demonie aan Guido Gezelle op 13/05/1883](#).
- 2 Guido Gezellearchief van de Openbare Bibliotheek Brugge bezit dit handschrift: "Notes sur la langue Kabyle" par P. Livinhac. (Guido Gezellearchief nr. 10636 M)
- 3 Sic.
- 4 In de oase Ismaïla, een van de aanlegplaatsen, konden missionarissen hun post verzenden en ook naar huis telegraferen.

of Royal Asiatic Society London, [*die*] Swahili [*Di*]ctionary uitgaf, verbindt in zijne taalfamilieboom 't berbeersch met lybisch.

'K Zende [*Uedele*], Eerw. Heer ende Meester, uit Suez als t God belieft, een van Custs boekskes over de afrieksche taalwerken enz.⁵ [*G*]e kunt het ne keer weerebrengen naar Karema in de noenestond, te zomer. 'K zende u ook eene gazette Feiz ha Breiz (foi et Bretagne) van een onzer paters uit Maison Carrée. 'K zou nog alvele willen talen en tellen, [*maar g*]e moet mij eerst Loquela zenden, de lang beloofde en nooit gekregene; ('t vergaat al in Loquela, tot nu toe, 't is te zeggen: in klaps! En anders zie ik geen taalnieuws als 't gene ik zelve geve in de Vlagge).⁶

Groete en hergroete [*Uedele*] dus nogmaals, E.H. ende Meester, mij in uwe goede gebeden herinnerende en bevelende. -

Groet a.u.b. en als 't pas geeft den heere Avoka' Verries⁷ en zijn braaf huisgezin, mistgaders Meester Hugo en diergelij[*ke*.]

De complimenten van Pharao van Egypten! en veel navolgende binst het jaar. -

Uw toegenegenste Afriek'ha[*an*]

Ons Heer Hemelvaartavond, 2ⁿ van Mariamaand,

[*Aan*] boord van de "Patna", in Tims[*h*]a-meer, ½ wege Suez

Ameet .ḫ.

('K Peize van in, over of op de Roo Zee, een liedje te maken tegen profes⁸ van mijn zuster Gusta, tot Heule. 'K zal 't u zenden ter inzage en overzage en bijzage of afzage.)

t'huisrichtinge:⁹

.....

5 Dat boek is nog aanwezig in de handbibliotheek van Guido Gezelle in de Openbare Bibliotheek Brugge (GGB 0732).

6 Amaat Vyncke publiceerde tussen 1882 en 1884 een reeks filologische brieven in *De Vlaamsche Vlagge* over de Afrikaanse talen. Hij noemde deze "Vlaggebrieven" of "Afrikaanse taalbrieven".

7 Waarschijnlijk een bewuste verspreking die humoristisch bedoeld is.

8 Op 7 februari 1882 trad Augusta in het klooster bij de Zusters van Liefde in Heule. Ze werd er geprofest op 13 augustus 1883.

9 Purisme voor het bastaardwoord 'adres'.

E. Pater Jamet, Provisor der missionarissen van Mgr Lavigerie, tot Zanzibar.

Om te bestellen aan Pater Vyncke, te Karema (op Tanganykameer.)

..... [p4]

Vervolg.

Die Pater Federlen kan goed araabsch en goed duitsch, hij studeert en zoekt geerne, is daarbij bibliotheekbewaarder van □ huis en zal alle opzoekingen doen waarmee gij hem zult belasten over Kabijlen enz. Ik heb hem gesproken over Kabijlen en Friezen enz., maar geen tijd gehad om te kunnen vast gedacht erover hebben. Als ge wilt, ge zoudt hem kunnen zijn gedacht erover vragen, en ook hetgene staat van vooren in de noten of aantekeningen van Piesse, Gui[de] de l'Algérie. 't Is nog al merkwaardig, maa[r] of het juist is, dat een durf ik niet ve[r]zekeren.

Nog ne keer saluyt

[van] in de Suezvaart

– Nog nen Pot¹⁰ Scriptums. – Over jaar heb ik een brief van 16 vellen druks min of meer, geschreven over mijn reisje in Kabyliën, en daar staan nog al eenige wetenswaardige puntjes misschien daarin. Mijn Onkel van Heyst hee[ft] dien brief in zijn bezit, en 't ware een schoone zake, kostet gij E.[H.] ende Meester, hem bewilligen dien brief te laten zien, want Mr Demoni[e] die u deze vellen pampier zal zenden,¹¹ zou geerne dienzelfden brief hebben om in de brievenverzameling te drukken, en hij kan hem niet losmaken. .

Hersaluyt voor den 4ⁿ keer.

Blauwvoeten¹² gezien te Ismaïlia, tusschen Port-Saïd en Suez.

.....

10 Sic.

11 Zie [brief Emiel Demonie aan Guido Gezelle op 13/05/1883](#). Waarschijnlijk is niet gelukt. De brief vinden we niet terug in de gepubliceerde briefwisseling.

12 De blauwvoet leeft van nature aan de westkust van Midden- en Zuid-Amerika en op de Galapagoseilanden. Hij komt niet voor in Egypte of aan het Suezkanaal. Het waren vermoedelijk een zeearenden (zoals in de roman van Hendrik Conscience).

13

.....[p1].....

Dankbaar ontvangen van H^r A.V., te R.¹⁴ en, in Loquela, ten dienste gebruikt van de goedjonstige lezers: Akatcim ne diousis Ledzèr s tagebailit, en Aktab en tibratin d endjilen i idomniken tifestin ousoggas, s tagebailit.¹⁵ Dat is: Katechismus des Bisdoms Algiers in 't qabijsch, en Boek van epistels en evangelien op de zondagen en feesten 's jaars, in 't qabijsch. Gedrukt t'Algiers, bij Bastide 1869. Die een gedacht begeert over het uitzien van het qabijsch, vergelijkte Sint Jans Evangelie 's tagebailit met het latijn of het [vlaamsch] daarvan, Joh. I. 1-14:

1. Di beddou illa Wawal; Awal illa r'our Rebbi ; Rebbi netsa d Awal.
2. Illa wagi di beddou r'our Rebbi.
3. Koulci s ies itsouh'edem; bela netsa itsouh'edem wacemma b waiin illan.
4. Deg s tella toudert; toudert netsat tafat g imdanen.
5. Tafat tecâl di talam, talam our tsetettef ara.
6. Illa ourgaz itsoucegga d s r'our Rebbi, ism is Iah'ia.
7. Wagi iousa d i tcehada, iouak adicehed r'ef tafat , iouak adamenen elkoul s oulemas ines.
8. Maci netsa tafat, lamani iouak adicehed r'ef tafat.
9. Tella tafat ish'an enni inouren koul bounadem iousan d r'er dounit agi.

.....

- 13 Drukproef met correctie van Guido Gezelle en aanvullingen van Amaat Vyncke: G. Gezelle, Tegenkomsten brieven etc. In: Loquela: 2 (Oostermaand 1883) 12, p. 94-96. In de zijrand en de keerzijden staan de brieven van Guido Gezelle en Amaat Vyncke aan elkaar.
- 14 Onderstreping van Guido Gezelle in blauw potlood.
Op 16 juli 1881 kwam Vyncke te Algiers aan om er zijn noviciaat in Maison-Carrée te beginnen. Na zijn proefjaar keerde Vyncke terug en stichtte hij een apostolische school te Rijsel. Hij volgde medische cursussen aan de universiteit om opnieuw naar Algerije te vertrekken op 18 maart 1883.
- 15 Dat boek is nog aanwezig in de handbibliotheek van Guido Gezelle in de Openbare Bibliotheek Brugge (GGB 0366).

10. Di dounit illa; dounit itsouh'edem s ies; dounit our t isinara.

11. Iousa d doug aila s, wid ines our tegebilen ara.

12. Lamani widenni elkoul it iqebelen, ifka iasen tezmert adour'alen d arraw ne Rebbi, i widenni ioumenen s ism is.

13. Enni our iloulen ara seg idammen, wala si lebr'i b ouksoum, wala si lebr'i em bounadem , lamani loulen si Rebbi.

14. Awal iour'al d ouksoum, izder' gar aner', nezera ah'- mad ines am wah'id em Baba, itcour tennâmat tidets.

Dat schijnt hoogst onleerbaar, nochtans:

Tagebailit is de qabijlsche (tale). Zoo is *tábranit* de hebreeuwsche, *taïounanit* de ionische (grieksche), *talatinit* de latijnsche (tale).

Akatcim, uitspr. *akatsjiim* is, *s tagebailit*, *catéchisme*, *catéchîme*, *cat'chîm'*.

Diousis is 't fr. *diocèse*.

Ledzèr (Eldzèr, Alger) is Algiers, oude uitspr. *aldjiers*.

Aktab, *katab*, in 't araabsch en 't joodsch, is boek.

Tibratin, enkelvoud *tabrats*, van (*abrat*, *ebrit*, *eprit*?) *épitre* , is epistels, epistola. De qabijlen en hebben geen *p*.

Endjilen, enkelv. *endjil*, is 't fr. *év)angile*. De qabijlen en hebben geen *v*.

Idomniken is (*dies dominici*) zondagen.

Tifestin is feest(dag)en.

Vers n° 1, 2, 6, 12, 13, *Rebbi*, (*rabbi*, *rabi*, *rabbîn*), is meester (van) mij = God te zeggen, in 't hebreeuwsch.

No 7 *Adamenen*, 9 *bounadem*, 13 *idammen* is adam, menschen, *bounadem* (*ben adam*) kind (van) Adam, menschenkind.

Vrglk het joodsche *Ben-jamin*, kind van de rechterte hand, *Ben-oni* kind des verdriets, enz.

No 6 *lah'ia* is Jan, Johannes.

No 12 *Ioumenen*, van *aman*, *amen*, het is, of het zij zoo, ik houde 't voor vast, is *crederent*.

Nº 14 *Baba* (b = p) *papa*, is vader. *Wah'id em Baba unigenitus a Patre*, enz.

.....[p2].....

De qabijlen, ofte *iqebailen*,

dat is de geslachten, volkstammen, *tribus*, te zeggen,) zijn de africaansche Friezen: Noch de romeinen, noch de wandalen, noch de araben, noch de turken, noch de franschen en hebben ze kunnen heel ten onderen krijgen; ze houden hedendaags nog hunne tale, hunne zeden en hunne gebruiken, zoo nochtans dat hunner landsprake hier en daar een woord of tweedrie van de tale hunner vijanden is aangewaaid, b. v.: roomsch *tifestin*, araabsch *aktab*, fransch *akatcim*, enz. Hoe en zouden hun tale ook geen wandaalsche, dat is oud nederduitsche woorden aangekleefd zijn gebleven, ingezien de wandalen 100 jaar lang in Africa met hun te doen hadden?

Bij voorbeeld:

Hierboven, vers nº 1, 14, staat *s tatebailit*: *Wawal*, *Awal*= het Woord. In ons oud nederduitsch vlaamsch is *walen* klappen te zeggen, *wawelen* vele klappen, *tatewalen* kliipklappen, *wedu)wale* (*auriolus*, *compère Lorient*) *wede*= *houtklapper*, *boschbabbelaar*; *wale* een (onverstaanbare) *klapper*, *z-wale-we*, *z- wale-me*, het aardig vogelken, dat eene geheele reke *klapt* en dat doorgaans zijne redens eindigt met eenen waalschen «*sakrdjiiit!*»

Verder vinde ik *wadou* de wind, *tabokalt b wâter* een bokaal met (reuk)water, *tafloukt* een schip, enz.

Zulk speur zou wel 't volgen weerd zijn, en 't wordt onze vlaamsche Africavaarders aanbevolen.

De *Iqebailen* tellen onder de volkeren die bij de geleerden de *Berbers* heeten. *Berber* of *barbar*, hieten de Grieken al die geen grieksch, maar, *bar bar*, *bra bra*, eene hun onverstaanbare *brabbeltale*, *brabbelden* of *brebbelden*.

Zoo hieten onze voorzaten *walen*, al die, in hunne ooren, *waalden* of *wawelden*, en ze *waalsche* noten of *waalnoten*, in 't engelsch *walnuts* (= vreemde noten) de *akernoten*, net zoo als men te Kortrijk de *dadels*, de *daaien*, dat is de oostersche palmvruchten, *vrinde* (= waalsche) pruimen heet.

Wat de tale van die africaansche *Walen*, van die *Berbers* of van die onverstaanbaar sprekende *iqebailen* aangaat, *araabschen*, *latijnschen*, *franschen*, *wandaalschen* en anderen bijwaai daargelaten, zoo zeggen de geleerden:

1° Dat ze hoegenaamd geen uitstand en heeft met de hebreeuwsche, phænische, punische, syrische, araabsche, numidische, lybische, æthiopische of andere semitische talen. Gesenius, *scripturæ linguæque Phænicæ monumenta*, p. 196, not. XX, ad fin.

2° Dat ze integendeel verassende blijken levert van verwantschap zoo met den *algischen*, dat is den wild-americaanschen taalboom van over zee, zoo met de *iberische* spraakreliquien, die bij de *basken*, in 't spaansche bergland, zijn bewaard gebleven. H. de Charencey, *Etymologies basquaises*, p. 572-73. Le Muséon, 1882, tome 1, n^o4.

Briefbeschrijving

Verzender	Vyncke, Amaat
Ontvanger	[Gezelle, Guido]
Verzendingsdatum	01/05/1883
Verzendingsplaats	Suezkanaal
Annotatie	Adressaat gereconstrueerd op basis van contextuele gegevens; adressant gereconstrueerd op basis van het handschrift; brief geschreven aan boord van de Patna op het Suezkanaal.
Annotatie	Adressaat gereconstrueerd op basis van contextuele gegevens; adressant gereconstrueerd op basis van het handschrift; brief geschreven aan boord van de Patna op het Suezkanaal.
Gepubliceerd in	Besproken in: Reizen in den geest. De boekenwereld van Guido Gezelle. / door E. Depuydt; A. De Vos; W. Muylaert ...(teksten); L. Vandamme (samenst.). - Brugge : Openbare Bibliotheek "Biekorf", 1999, p.161-162

Documentbeschrijving

Fysieke bijzonderheden

Drager	2 enkele vellen, 230 mm x 152 mm papier, wit papiersoort: 4 zijden beschreven; zijde 2 in twee richtingen beschreven, inkt
Staat	volledig (tekstverlies door beschadigde zijkanten)
Vormelijke bijzonderheden	zijde 1 en 3: gedrukt artikel van Ameet Vyncke in Loquela Jrg. 2 (Oostermaand 1883), nr. 12, p. 94-96) als strook in het midden waarrond A. Vyncke notities alsook de brief schreef. brief van G.G. aan A. Vyncke op zijde 4
Toevoegingen	op zijde 1 in de rechtermarge: Loquela, 1882-1883. // n° 12 (Oostermaand) bl. 94-96 (inkt, verticaal, hand P.A.)

Bewaargegevens

Land	België
Plaats	Brugge
Bewaarplaats	Guido Gezellearchief
ID Gezellearchief	5330
Bibliotheekrecord	https://anet.be/desktop/gga/nl/opacgga/nr=tg:gga_6.11639
IIIF-manifest	https://go.wander.be/iiif/bibliotheek-brugge/82d6536cbaf04b246e394931f7671002613a20fe/manifest

Inhoud

Incipit	Drukproev[en] [wed]erezenden aan [...] [De] Meester ([...] G. tot Kortryk)
Tekstsoort	brief
Talen	Nederlands

Gevolgde codeerpraktijk

De tekst werd diplomatisch getranscribeerd, en aangevuld met een editoriale laag.

De oorspronkelijke tekst werd ongewijzigd getranscribeerd; alleen typografische regeleindes en afbrekingstekens, en niet-betekenisvolle witruimte werden genormaliseerd.

Auteursingrepen in de tekst (toevoegingen, schrappingen), en latere redactie-ingrepen (schrappingen, toevoegingen, taalkundige notities) door de lezer werden overgenomen en expliciet gemarkeerd.

Voor een aantal tekstfenomenen werden naast de oorspronkelijke vorm ook editeursingrepen opgenomen in de transcriptie: oplossingen voor niet-gangbare afkortingen en correcties voor manifeste fouten. Daarnaast bevat de transcriptie editeursingrepen ter verbetering van de leesbaarheid (toevoegingen, reconstructies) of ter motivering van transcriptie-beslissingen (aanduiding van onzekere lezingen, weglating van onleesbare tekst). Alle editeursingrepen worden expliciet gemarkeerd.

Colofon

Titel	01/05/1883, Suezkanaal, [Amaat Vyncke] aan [Guido Gezelle]
Editeur	Koen Calis; Marc Carlier (research)
Wetenschappelijke leiding	Els Depuydt

Partners	Openbare Bibliotheek Brugge (Guido Gezellearchief); Centrum voor Teksteditie en Bronnenstudie (Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren); Instituut voor de Studie van de Letterkunde in de Lage Landen (ISLN) (Piet Couttenier, Universiteit Antwerpen); Guido Gezellegenootschap
Uitgever	Guido Gezellearchief, KANTL/CTB
Plaats van uitgave	Brugge, Gent
Publicatiedatum	2026
Beschikbaarheid	Teksten en afbeeldingen beschikbaar onder een Creative Commons Naamsvermelding - Niet Commercieel licentie.
Disclaimer	De editie van de Guido Gezellecorrespondentie is het resultaat van een samenwerkingsproject met vrijwilligers. De databank is in opbouw, aanvullingen en opmerkingen kunnen gemeld worden aan els.depuydt@brugge.be .
Citeren	Een brief kan worden geciteerd als: [Naam van editeur(s)], [briefschrijver aan briefontvanger, plaats, datum]. In: GezelleBrOn, Wetenschappelijke editie van de correspondentie van Guido Gezelle. [publicatiedatum] Available from World Wide Web: [link]
